

Lauri Kajanoja
Suomen Pankki

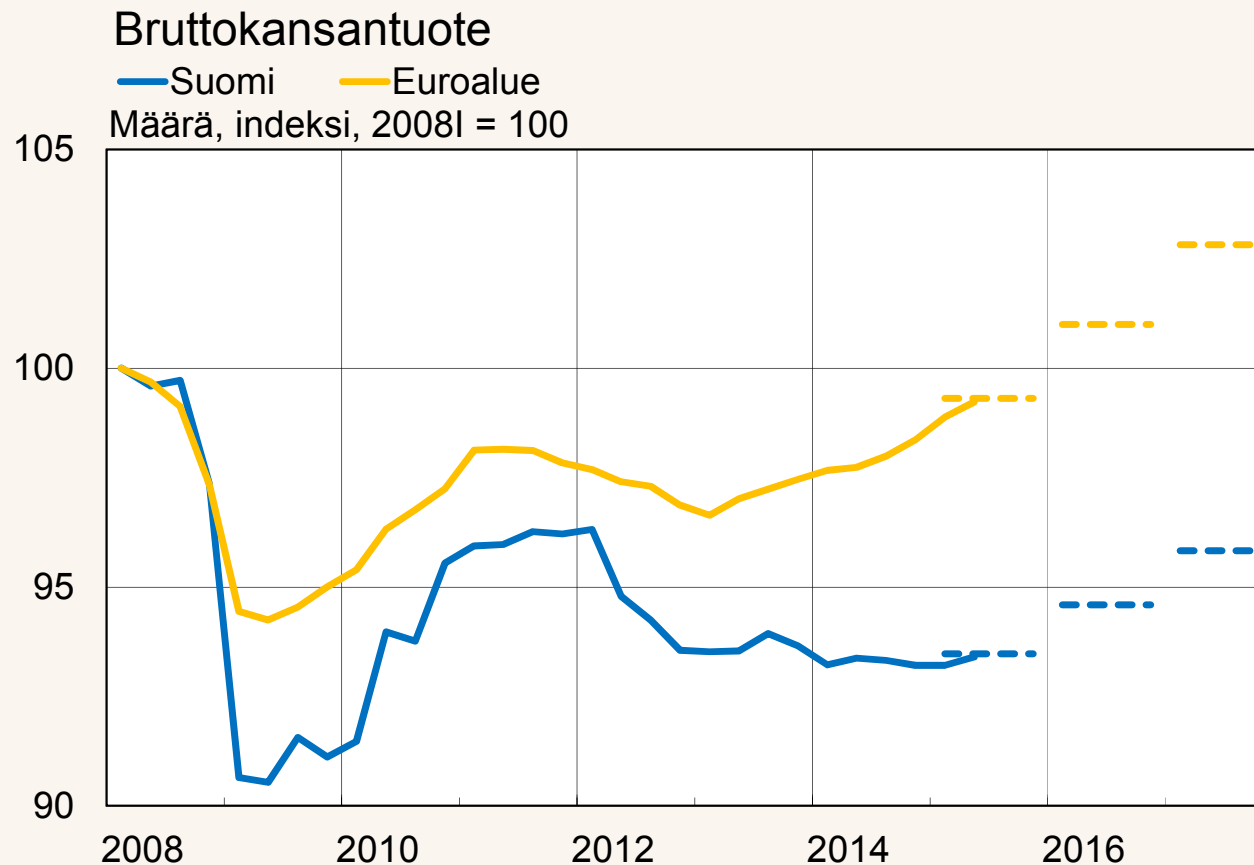
Suomen kustannuskilpailukyky

Luento, Helsingin yliopisto, 12.11.2015

Suomen BKT supistunut, näkymät vaisut

Ennusteet: Suomen Pankki (Suomi) ja EKP (euroalue).

Lähteet: Eurostat, Suomen Pankki ja EKP.

Kasvun edellytyksissä ollut hyvää ja huonoa muihin maihin verrattuna

Taloukasvun taustatekijöitä Suomessa v. 2008–

Heikkouksia

- Teollisuuden rakennemuutos
- Kustannuskilpailukyky heikentynyt
- Työikäisen väestön määrä alkanut supistua
- Venäjän talousvaikeudet

Vahvuuksia

- Ei voimakasta yksityistä tai julkista velkaantumista ennen kansainvälistä finanssikriisiä
- Pankkien tila hyvä

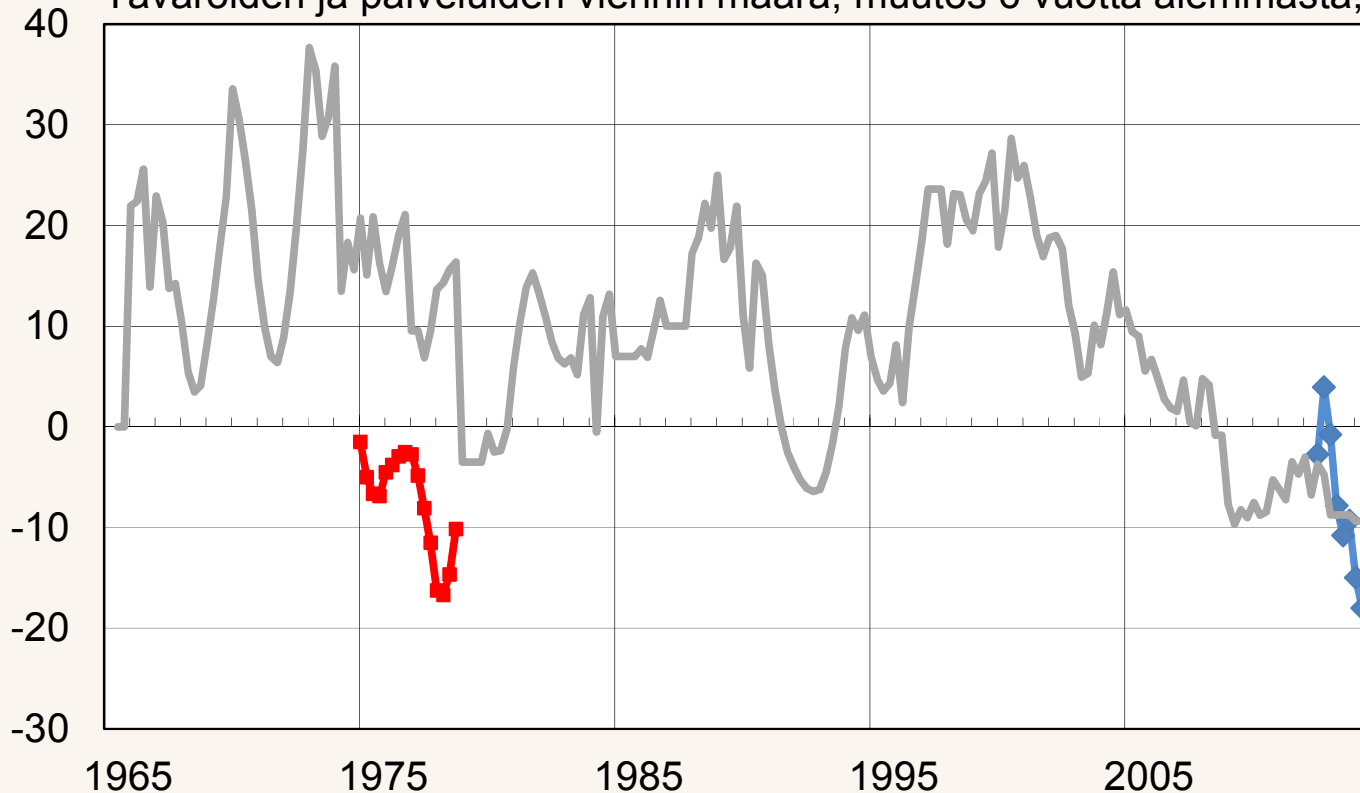
Viennin kehitys historiallisen heikkoa

◆ Suomi 2012-2014

■ Portugali 1975-1978

— Heikoin muista OECD-maista

Tavaroiden ja palveluiden viennin määrä, muutos 6 vuotta aiemmasta, %

*Suomen
vienti
supistunut
poikkeuksel-
lisen paljon*

Nykyiset 34 OECD-maata. Tiedot alkavat vuoden 1994 jälkeen: CZ, PL, EE, HU, SK, SI, Israel ja Chile. Vuosikeskiarvoja: DK, EL, CZ, HU, SK ja Turkki.

Lähteet: OECD, Euroopan komissio ja Tilastokeskus.

27745

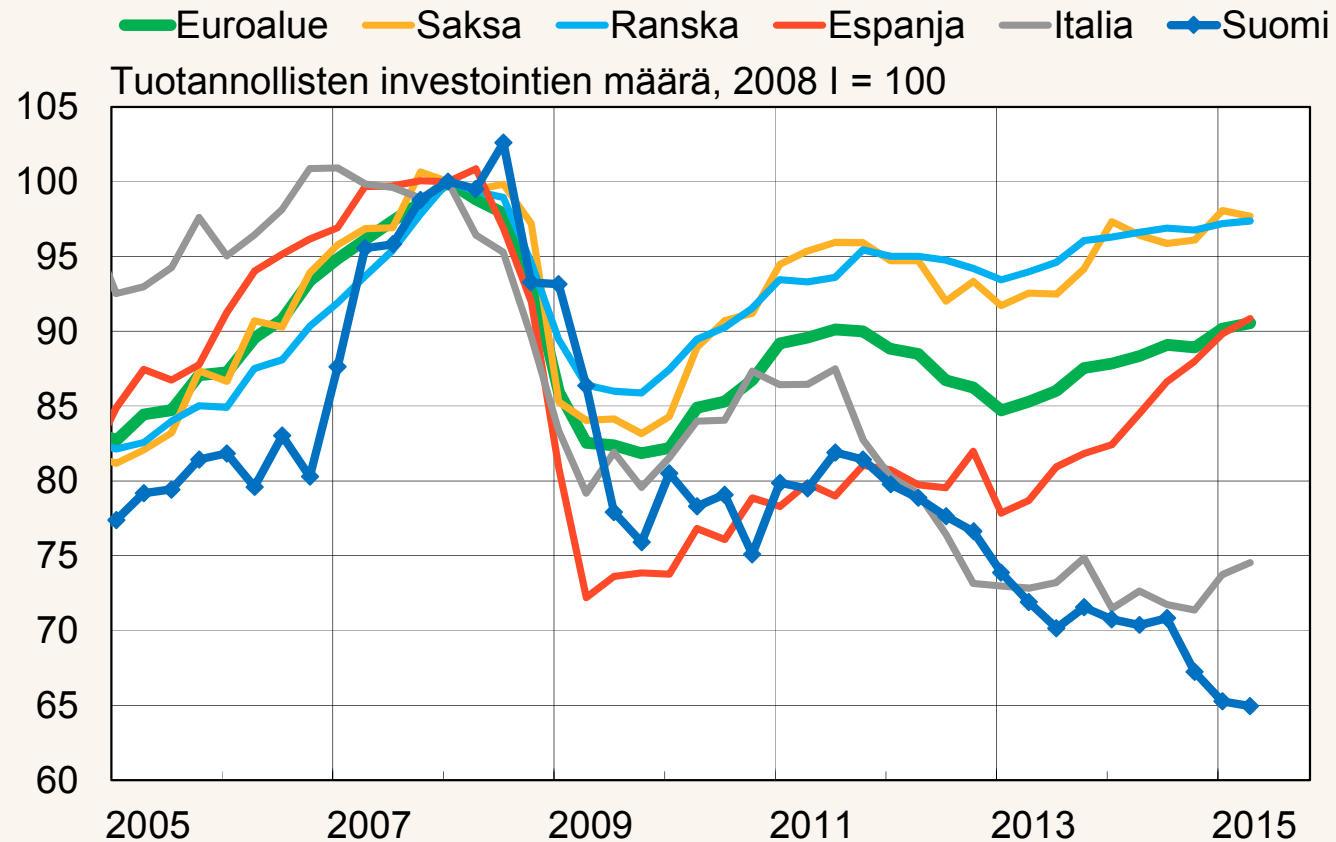
Viennin vaimeuden taustalla muutakin kuin elektroniikka ja metsä

Lähteet: OECD, Eurostat ja Tulli.

Myös yksityiset tuotannolliset investoinnit poikkeuksellisen vaikeita Suomessa

Lähde: EKP.

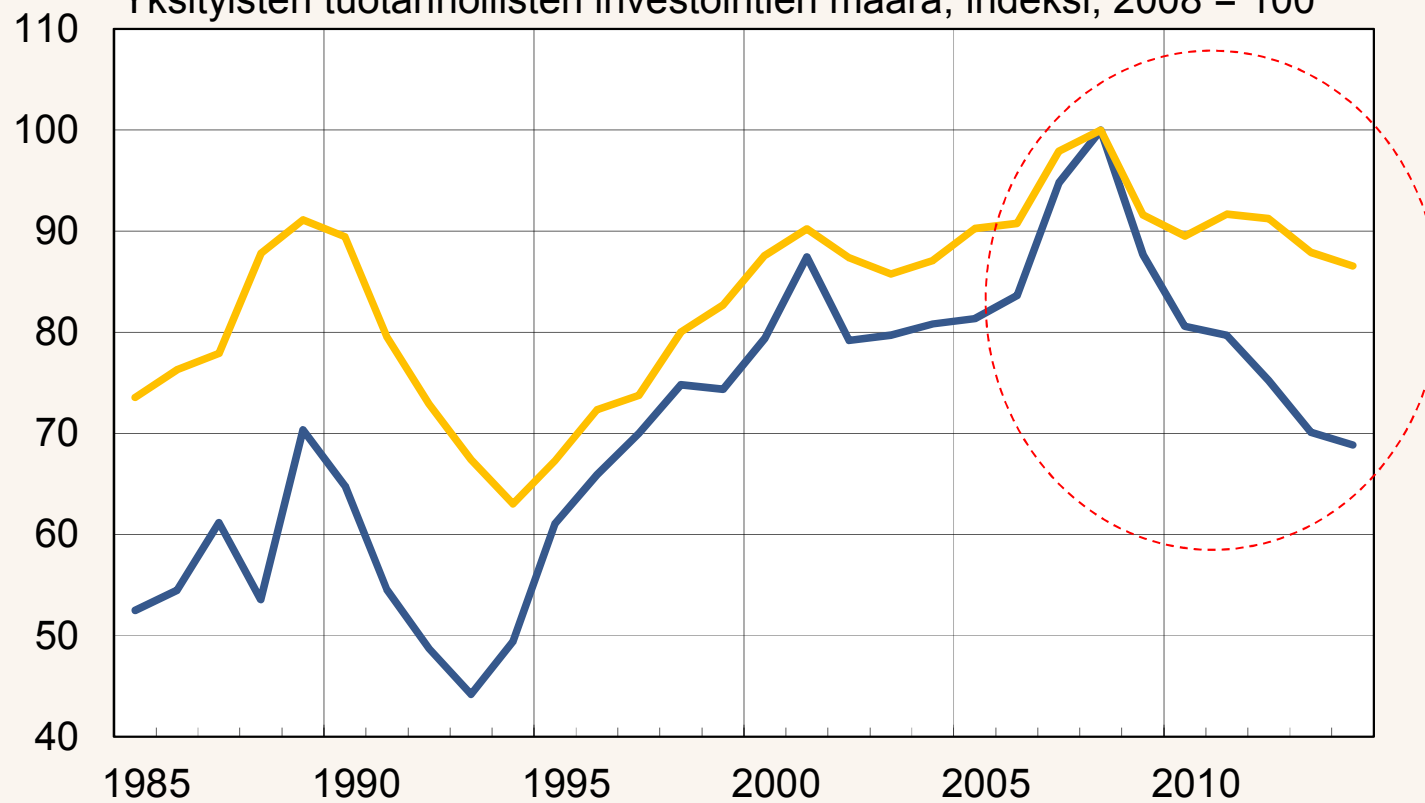
32181@Chart43

Investoinnit vähentyneet etenkin teollisuudessa

— Teollisuus — Palvelut

Yksityisten tuotannollisten investointien määrä, indeksi, 2008 = 100

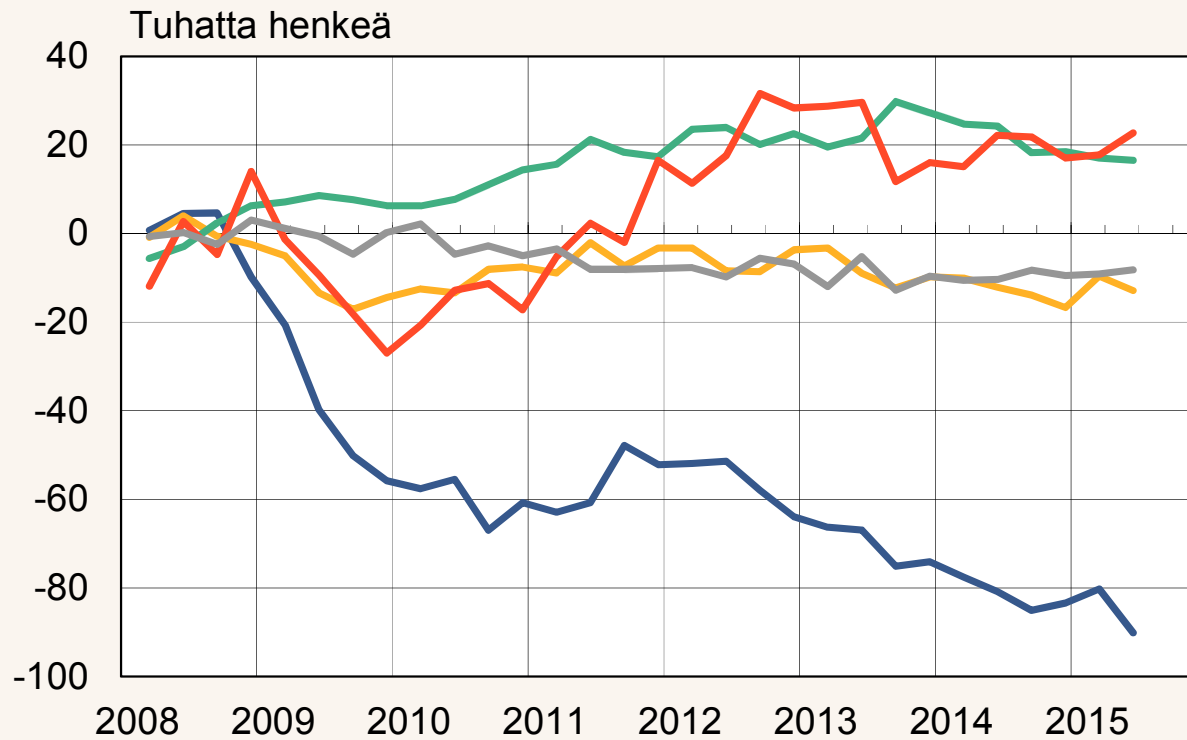
Lähteet: Tilastokeskus ja Suomen Pankin laskelmat.

32276

Työllisten määrän muutos vuodesta 2008

- Teollisuus
- Rakentaminen
- Julkinen hallinto, koulutus, terveys- ja sosiaalipalvelut
- Muut palvelut
- Alkutuotanto

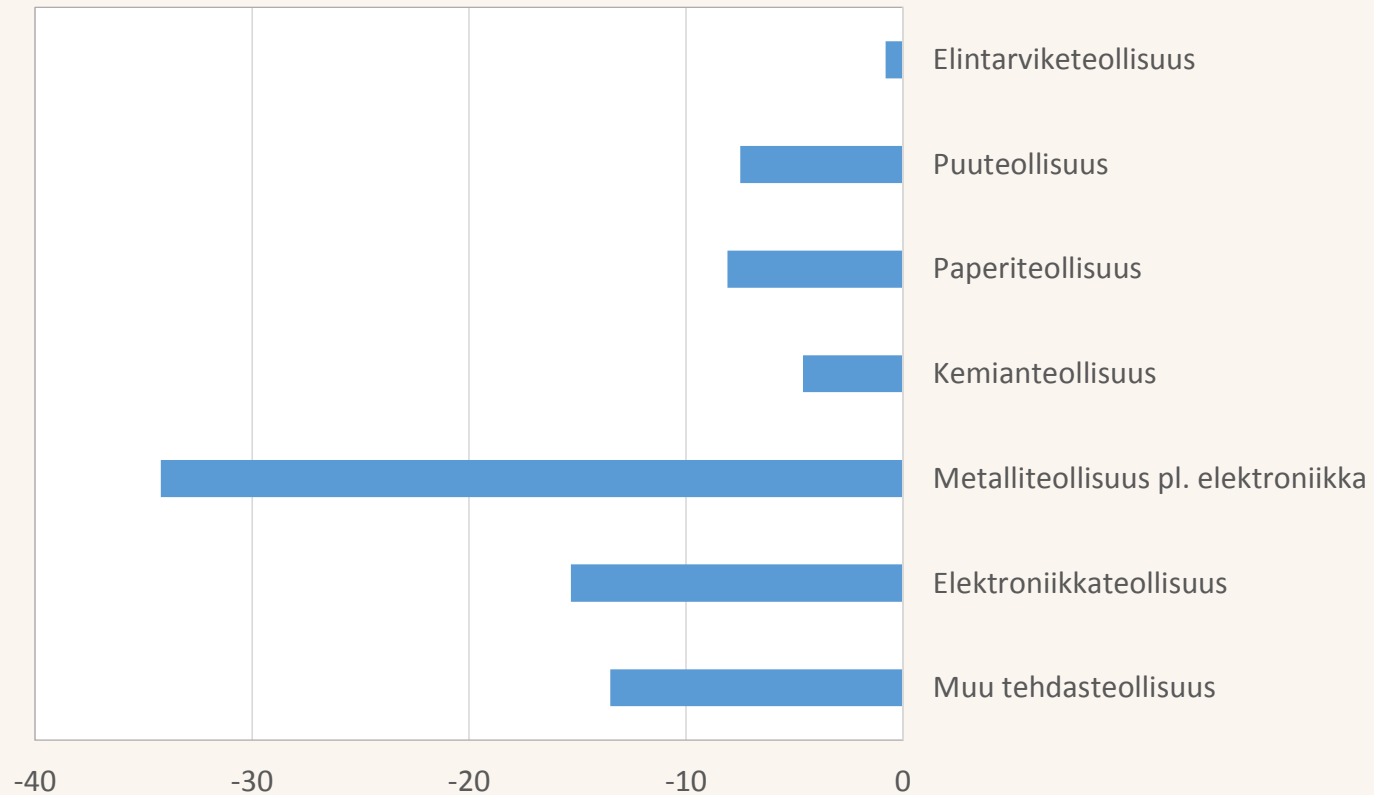
Lähde: Tilastokeskus.

27074

Työllisyys vähentynyt teollisuudessa laajasti

Työllisten määrän muutos vuosien 2008 ja 2014 välillä, tuhatta henkeä

Lähde: Tilastokeskus.

31956

Kustannuskilpailukyky

1. ”Reaalinen kilpailukyky” tai ”kasvukilpailukyky”:

Pitkän aikavälin kasvuedellytysten määrittäjä

2. Kustannuskilpailukyky:

Kustannustaso talouden ulkoisen tasapainon ja vientituotannon työllisyyden edellytysten näkökulmasta

Kustannuskilpailukyvyn mittaaminen:

Työkustannusten kehitys (suhteessa yritysten palkanmaksuvaraan) verrattuna kauppakumppanimaihin

Kustannuskilpailukyvyn mittarit (1)

Työkustannukset

- Työkustannukset henkeä kohti: Suomi jaettuna kauppakumppanimaiden painotetulla keskiarvolla
 - Painot samat kuin kauppapainoisissa valuuttaindekseissä eli suunnilleen Suomen ulkomaankaupan maapainot
 - Muunnettuina saman valuutan määräisiksi
- Mitataan muutoksia yli ajan
- Kehitykseen vaikuttavat muutokset työkustannuksissa sekä valuuttakursseissa

Kustannuskilpailukyvyn mittarit (2)

Ehkä eniten
käytetty mittari

(Nimelliset) yksikkötyökustannukset

- Lasketaan samoin kuin edellä, mutta työkustannukset henkeä kohti jaetaan työn tuottavuudella
- Ekvivalentti: työkustannusten summa jaettuna tuotannon *määrällä*

Reaaliset yksikkötyökustannukset

= työn tulo-osuus = kannattavuuden käännteiden mittari

- Samoin kuin edellä, mutta työkustannusten summa jaettuna tuotannon *arvolla*

Kustannuskilpailukyvyn mittaaminen: avoin sektori tai koko talous

- Talouden ulkoinen tasapaino näkyy suoraan talouden ”avoimella sektorilla”
- Avoin sektori \approx tehdasteollisuus
- Kustannuskilpailukyvyn mittarit koskevat joko
 1. koko taloutta tai
 2. tehdasteollisuutta

Kustannuskilpailukyvyn mittaaminen: tehdasteollisuus

Miten mitata Suomen tapauksessa?

Lauri Kajanoja: *Suomen kilpailukyky ja sen mittaaminen*. Euro & talous 5/2012, Suomen Pankki.

Tehdasteollisuuden yksikkötyökustannukset

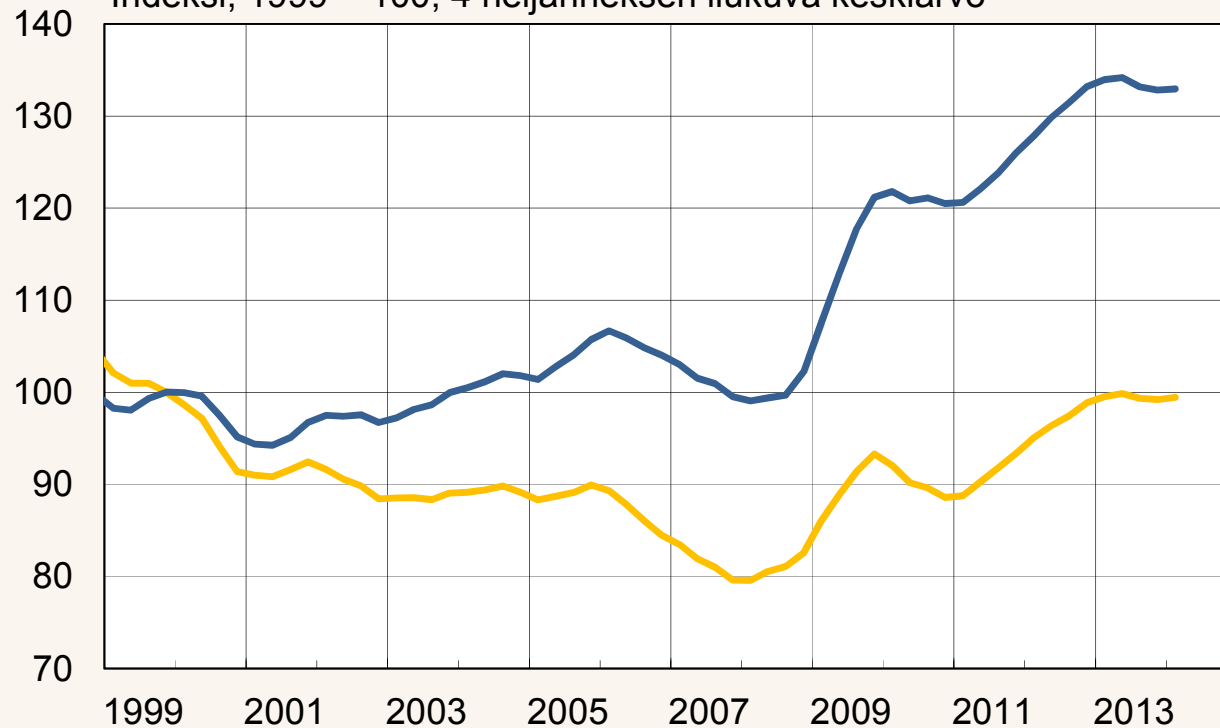
- Tehdasteollisuuden nimelliset suhteelliset yksikkötyökustannukset EI hyödyllinen mittari Suomessa, koska hintakehitys ollut hyvin poikkeavaa
- Tehdasteollisuuden reaaliset yksikkötyökustannukset ovat hyödyllinen mittari myös Suomen tapauksessa
 - Niihin vaikuttavat
 - Työkustannukset
 - Tuotoksen arvo
 - Välituotteiden hinnat

Tehdasteollisuuden nimelliset ja reaaliset yksikkötyökustannukset: Suomi suhteessa kauppakumppanimaihin

- Yksikkötyökustannukset samassa valuutassa
- Työkustannukset jaettuna tuotannon arvolla

Indeksi, 1999 = 100, 4 neljänneksen liukuva keskiarvo

Kauppapainoisia indeksejä.

Lähteet: Eurostat, BEA, BLS ja Suomen Pankin laskelmat.

26505

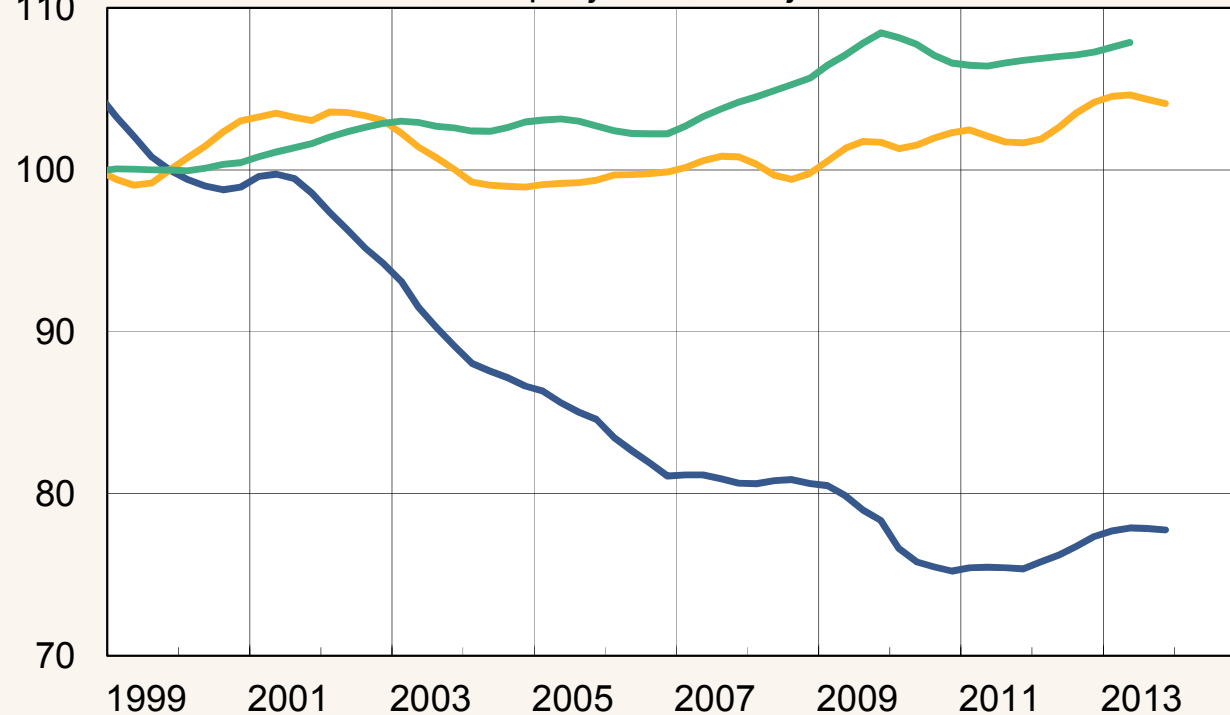

Tehdasteollisuuden hintakehitys oli Suomessa poikkeuksellista

Tehdasteollisuuden tuotannon hinta

— Suomi — Kilpailijamaat kauppapainoilla — Euroalue

Indeksi, 1999 = 100, europohjainen, 4 neljänneksen liukuva keskiarvo

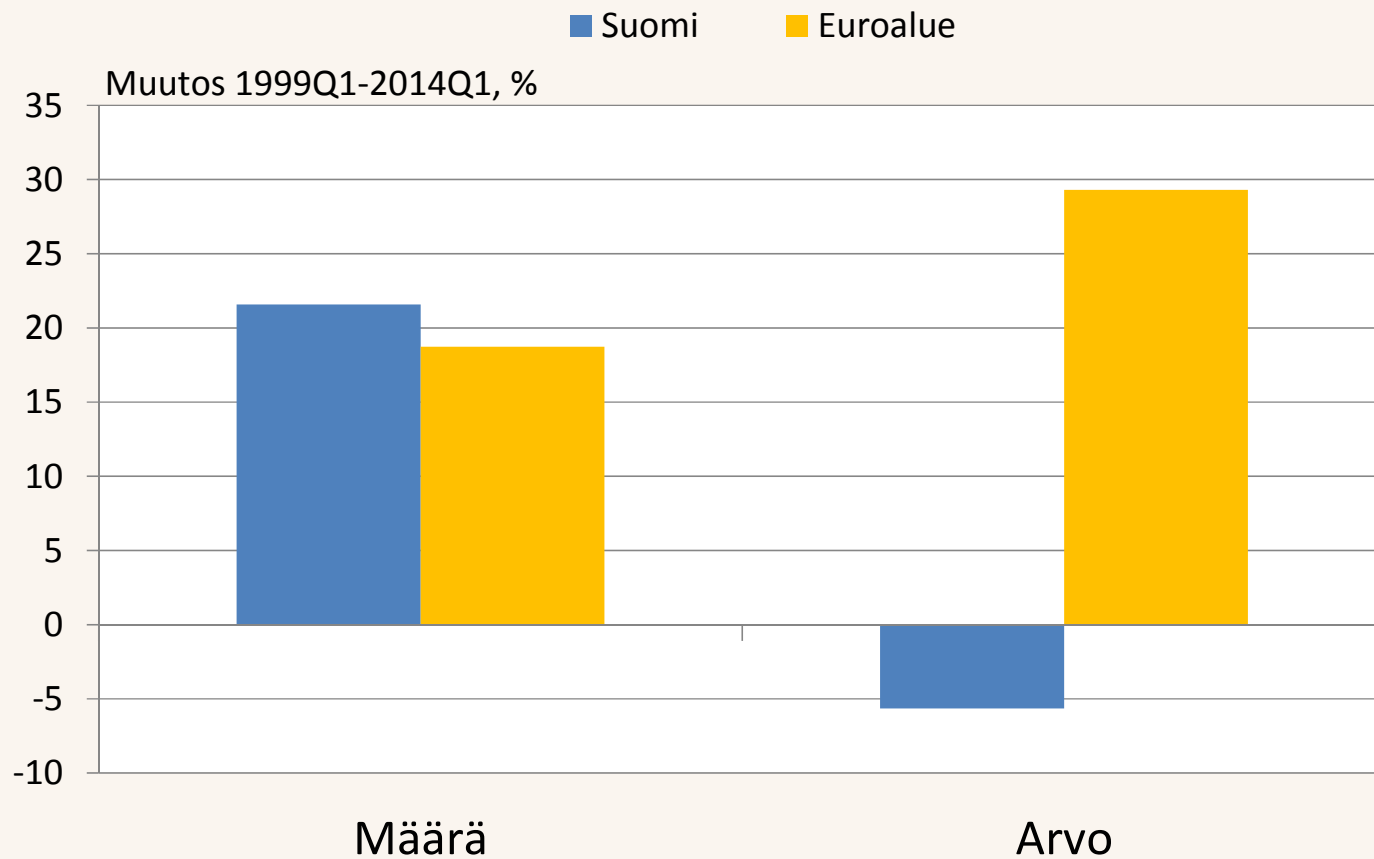

Bruttoarvonlisäyksen implisiittinen deflaattori samassa valuutassa. ²⁶⁵⁰⁵

Lähteet: Eurostat, BEA, BLS ja Suomen Pankin laskelmat.

Tehdasteollisuuden tuotannon arvo supistunut Suomessa, vaikka määrä kasvanut

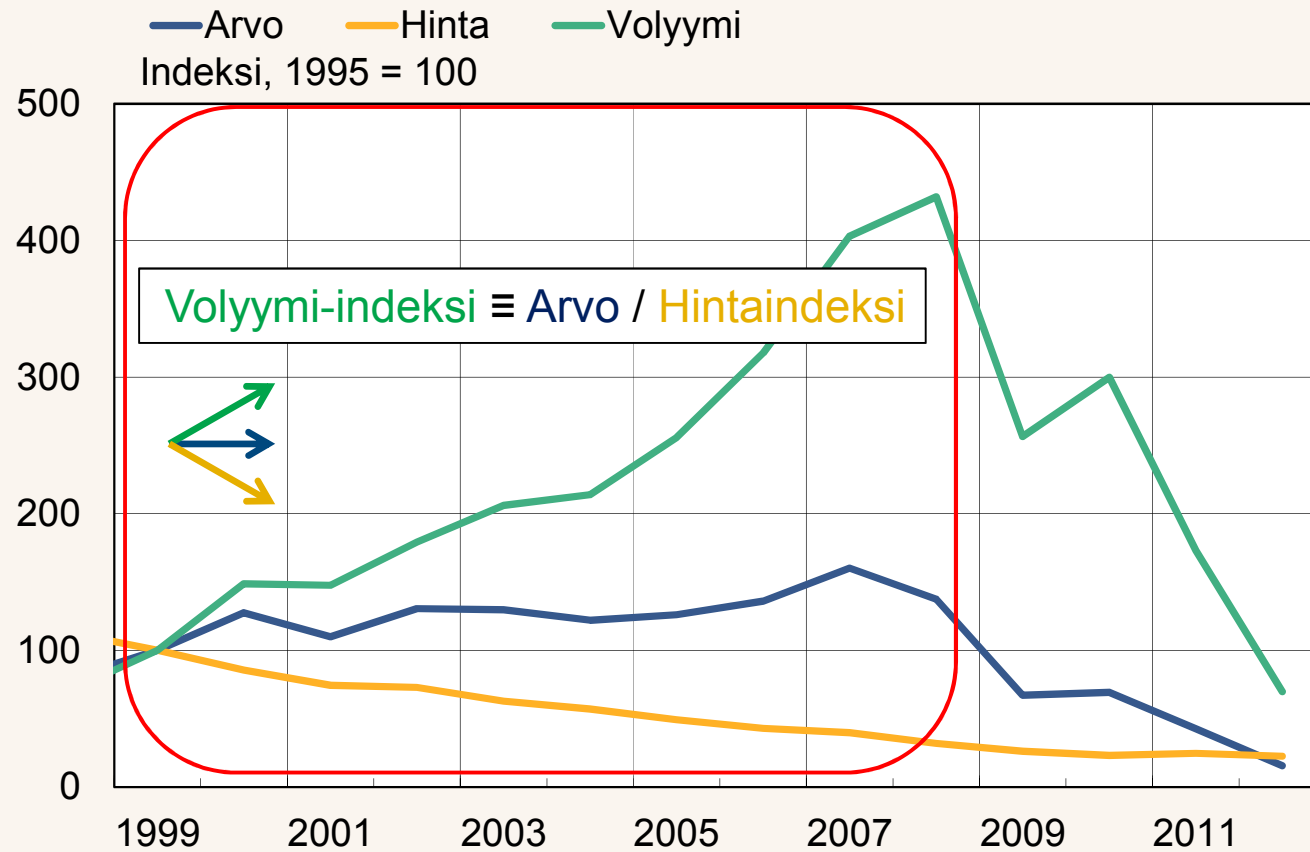
Tuotanto on bruttoarvonlisäys. Lähde: Macrobond.

26313

Elektroniikkateollisuudessa tuotannon määrä ylös osin siksi, että hinnat tilastoidaan “laatukorjattuina”

Elektroniikkateollisuuden tuotanto (bruttoarvonlisäys)

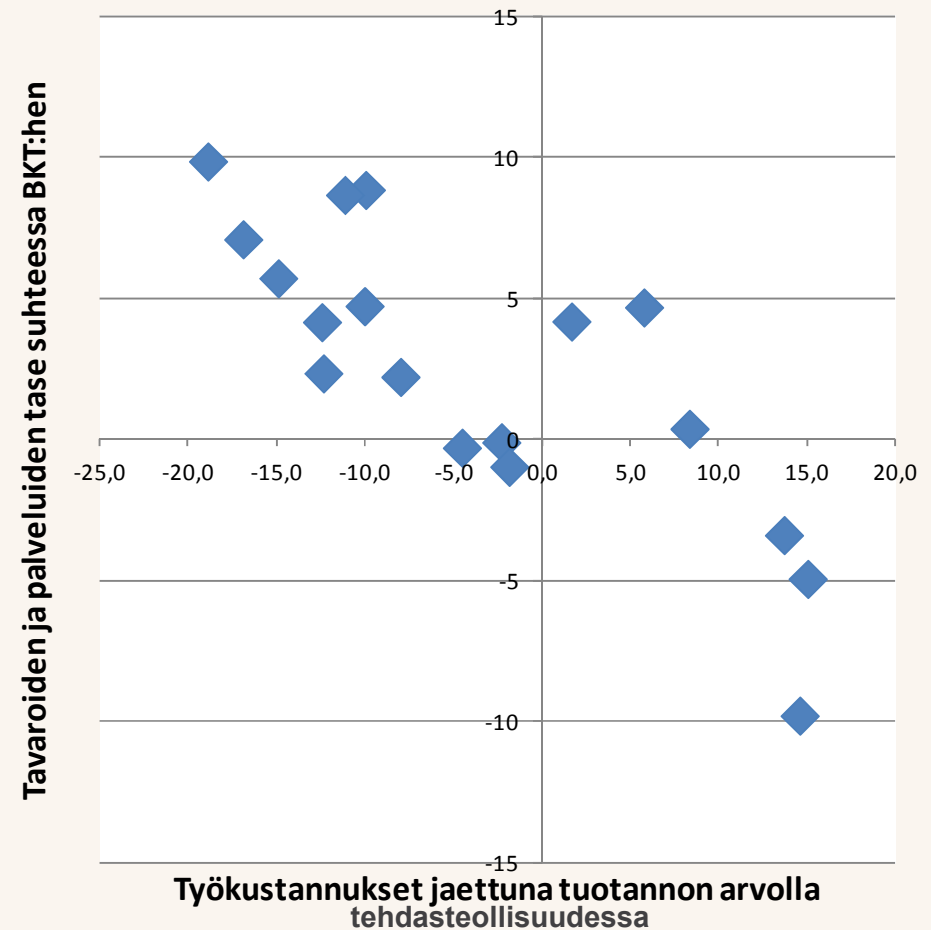
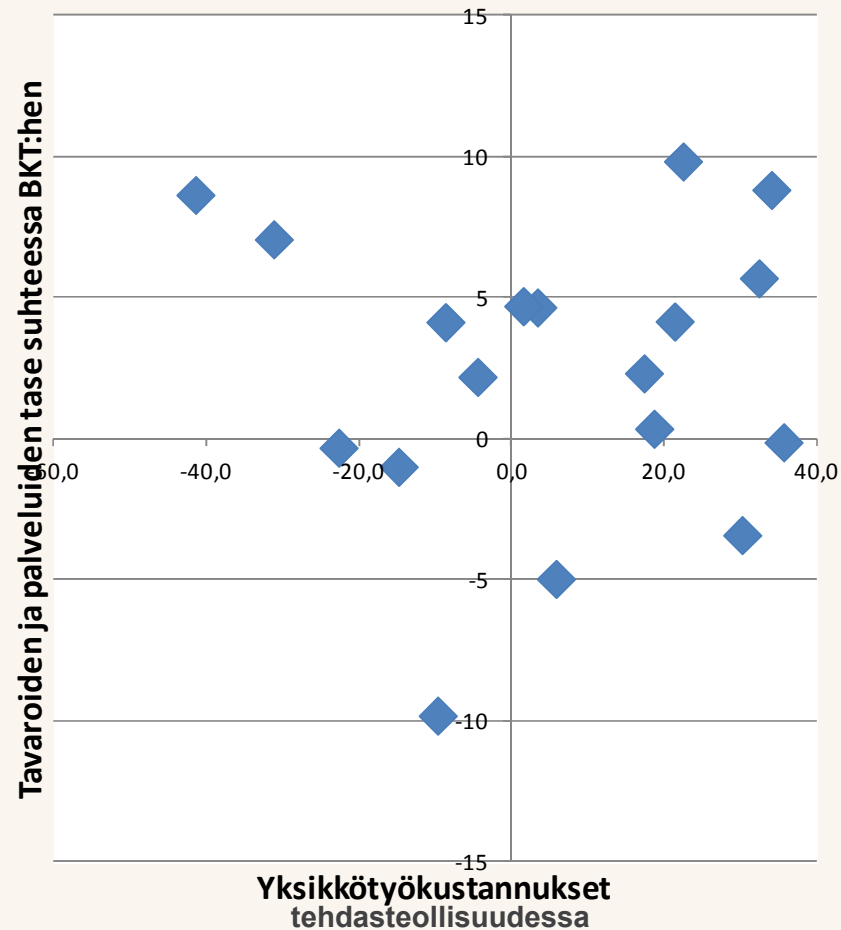
Hinta on implisiittinen deflaattori. Lähde: Tilastokeskus.

24877

Kansainvälinen vertailu kertoo samaa

Muutos vuodesta 1999* vuoteen 2011, prosenttia/prosenttiyksikköä

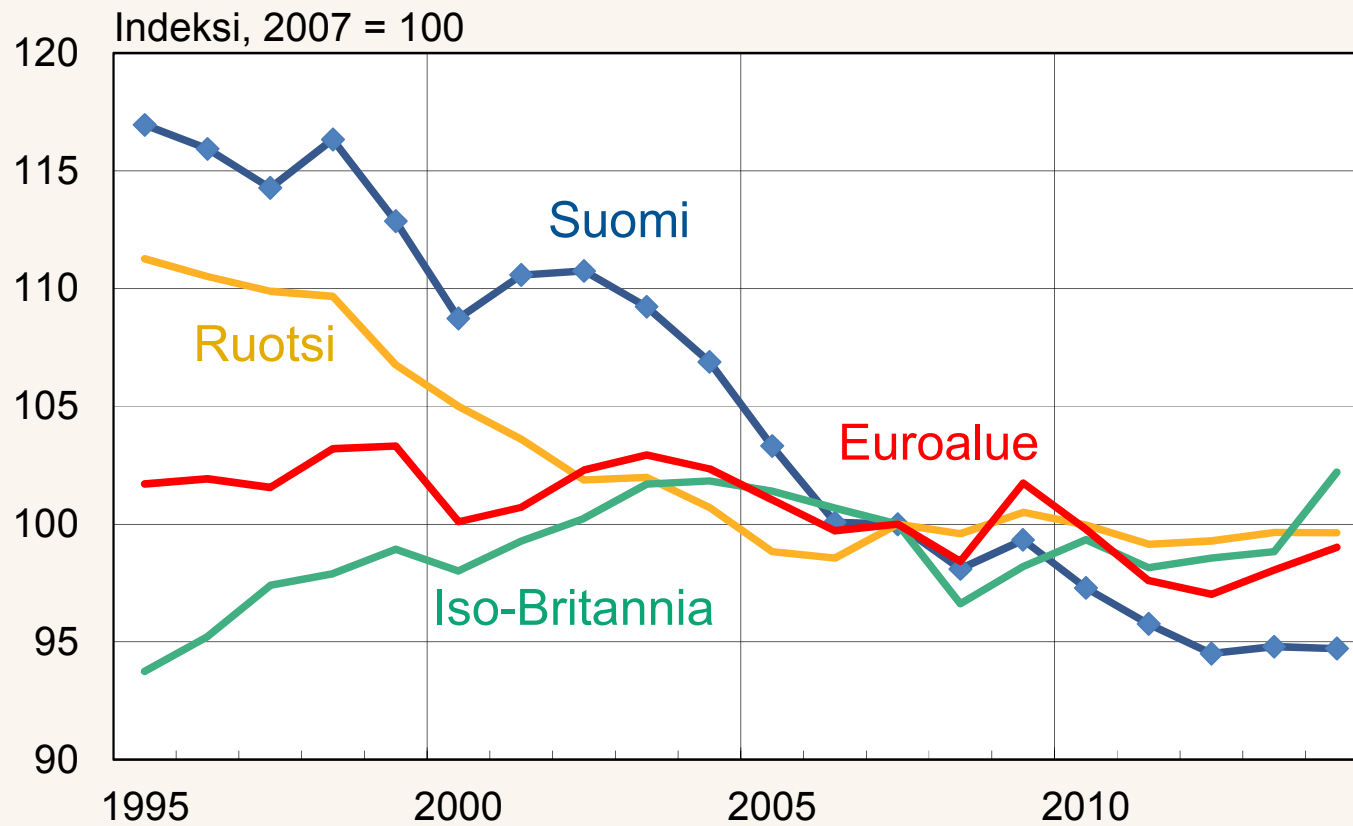
*) Vuodesta 2000: EL, ES, IE ja SI. Lähteet: Eurostat, BEA, BLS ja Suomen Pankin laskelmat.

26505

Suhteellisten hintojen muutoksen takia...

Ulkomaankaupan vaihtosuhte = vientihinnat / tuontihinnat

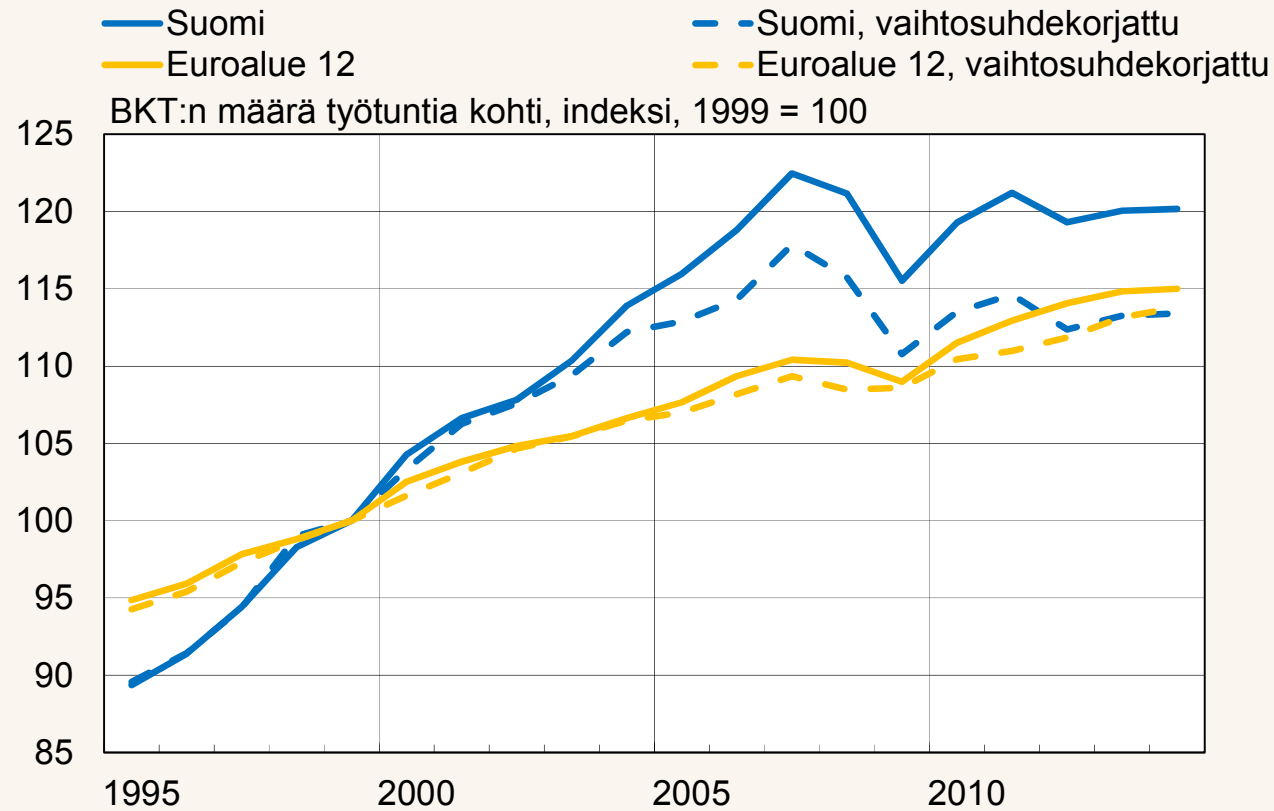
Lähde: Euroopan komissio (kansantalouden tilinpito).

26308

... myös koko talouden nimelliset yksikkötyökustannukset harhaanjohtava mittari Suomen tapauksessa

Vaihtosuhteen heikkenemisen vaikutus kansantulon määrään henkeä kohti

Lähde: Euroopan komissio.

27691

Kustannuskilpailukyvyn mittaaminen

Mitkä muut mittarit toimivat Suomen tapauksessa?

Kustannuskilpailukyvyn mittaaminen: suljettu sektori (kotimarkkinatoimialat)

- Suljettu sektori: nimellisten yksikkötyökustannusten kehitys suhteessa muihin maihin on hyödyllinen kustannuskilpailukyvyn mittari
- Reaaliset yksikkötyökustannukset (kannattavuus) harhaanjohtava mittari, kun tavoite on tarkastella talouden ulkoisen tasapainon edellytyksiä
 - Jos kotimarkkinatoimialoilla hinnat ja palkat nousevat yhtä aikaa nopeasti, kannattavuus voi pysyä siellä ennallaan, vaikka talouden ulkoisen tasapainon edellytykset heikkenevät
 - ... koska avoin sektori joutuu maksamaan aiempaa enemmän ostamistaan kotimaisista välituotteista

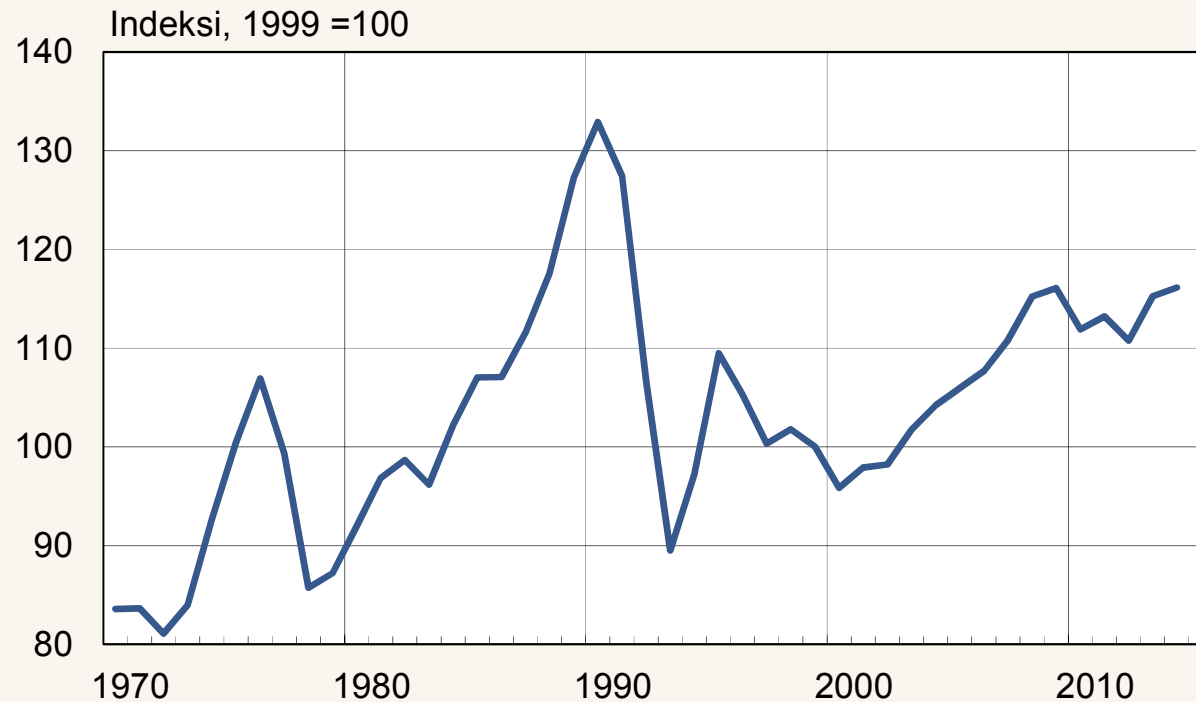
Kustannuskilpailukyvyn hyödyllisiä mittareita Suomen tapauksessa

- Työkustannusten muutos (suhteessa kehittyneiden kauppakumppanimaiden keskiarvoon) **KYLLÄ**
- Nimellisten yksikkötyökustannusten muutos (suhteessa...)
 - Avoin sektori **EI**
 - Suljettu sektori **KYLLÄ**
 - Koko talous **EI**
- Reaalisten yksikkötyökustannusten muutos (suhteessa...) (eli kannattavuus eli työn tulo-osuus)
 - Avoin sektori **KYLLÄ**
 - Suljettu sektori **EI**
 - Koko talous **EI**

Työkustannukset nousseet verraten paljon

Työkustannukset Suomessa suhteessa kehittyneisiin kauppakumppanimaihin*

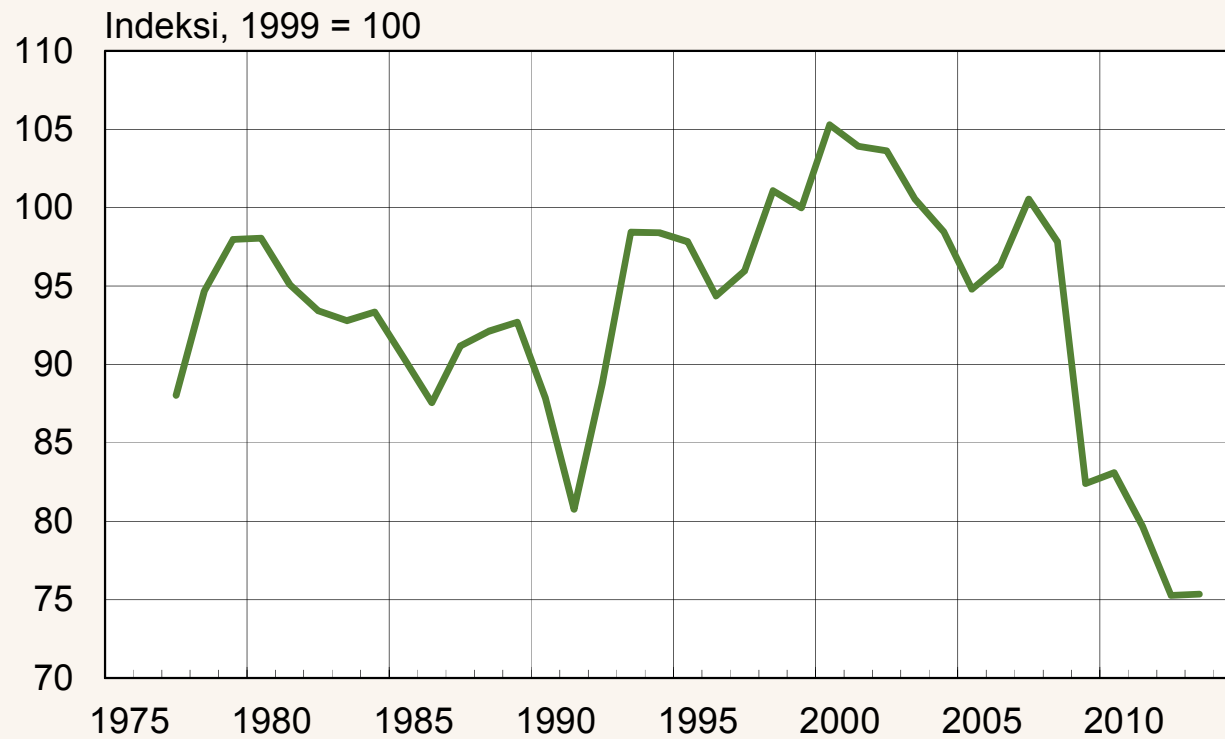

*) Palkansaajakorvaukset palkansaajaa kohti samassa valuutassa. Maat painotettu osuuksilla Suomen ulkomaankaupasta (kaksoispainoilla). Vertailussa: DK, DE, IE, EL, ES, FR, IT, NL, AT, SE, UK, US, JP ja NO. 31568

Lähteet: Euroopan komissio, Macrobond, EU KLEMS ja SP:n laskelmat.

Tehdasteollisuuden suhteellinen kannattavuus heikentynyt

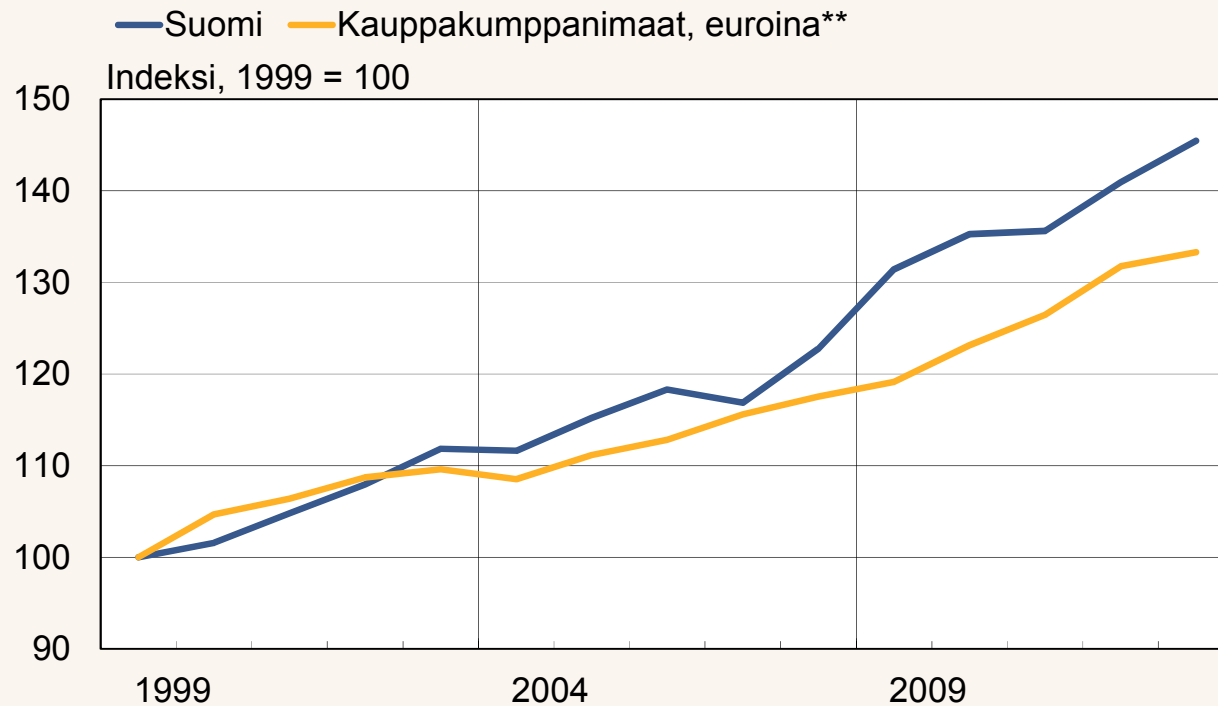
*) Arvonlisä jaettuna työkustannuksilla. Suomi suhteessa kehittyneisiin kauppakumppanimaihin (AT, BE, DE, DK, ES, FR, EL, IE, IT, NL, PT, SE, SE, UK, US) Suomen ulkomaankaupan painoilla.

Lähteet: Macrobond, Reuters ja Suomen Pankin laskelmat. 31568

Tehdasteollisuuden kannattavuutta heikentänyt palkkakehitys suljetulla sektorilla

Yksikkötyökustannukset tehdasteollisuudelle välituotteita tuottavilla toimialoilla*

*) Tehdasteollisuuden ulkopuoliset toimialat painotettuina niiden osuuksilla Suomen tehdasteollisuuden välituotekäytöstä.

***) Kauppakumppanimaat painotettu osuuksilla Suomen ulkomaankaupasta.

Tarkemmat tiedot: Jarkko Kivistö, Euro & talous 3/2013.

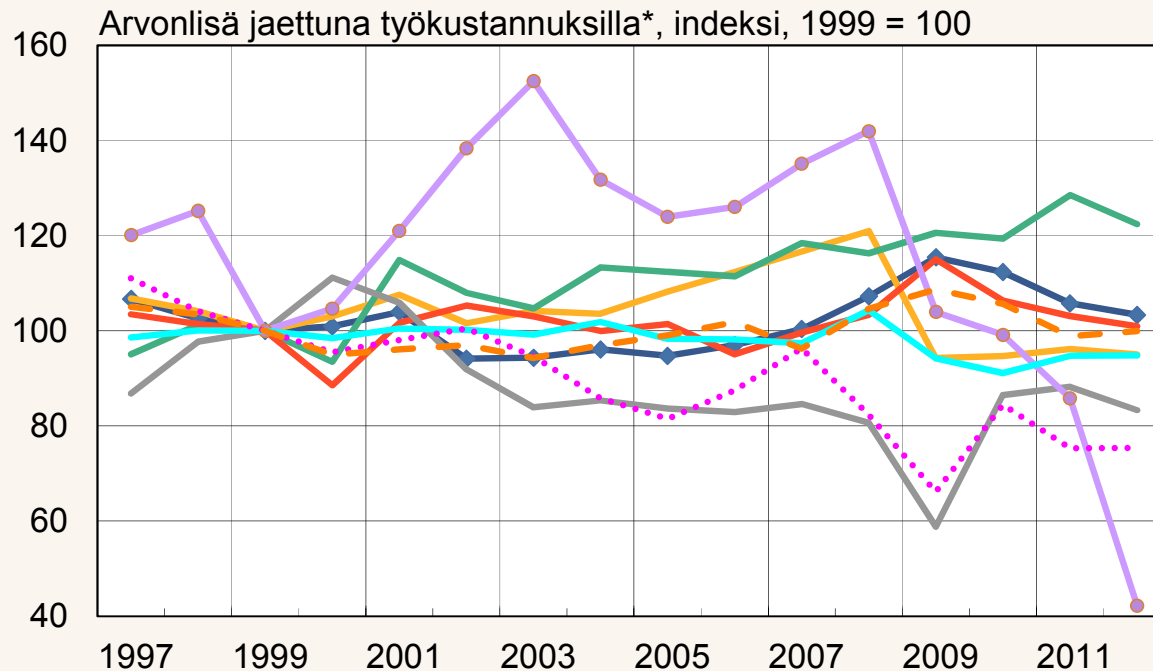
Lähteet: Eurostat ja Suomen Pankin laskelmat.

31515

Kannattavuus suhteessa kauppakumppanimaihin

- ◆ Koneet ja laitteet pl. elektr.- ja sähköl.
- ◆ Metallituotteet ja metallien jalostus
- ◆ Kemialliset tuotteet ja lääkkeet
- ◆ Elintarvikkeet
- ◆ Paperituotteet
- ◆ Elektroniset laitteet
- ◆ Kumi- ja muovituotteet, rakennusaineet
- ◆ Puutuotteet
- ◆ Tekstiilit

*) Suhteessa kauppakumppanimaihin (BE, DK, DE, EE, ES, FR, IT, NL, AT, SE, NO, US) Suomen ulkomaankaupan painoilla.
Lähteet: Eurostat ja Suomen Pankin laskelmat.

31567

Suomen kustannuskilpailukyvyn paranemisen tarve

Lauri Kajanoja: *Kuinka paljon kustannuskilpailukyvyn
pitäisi parantua?* www.eurojatalous.fi

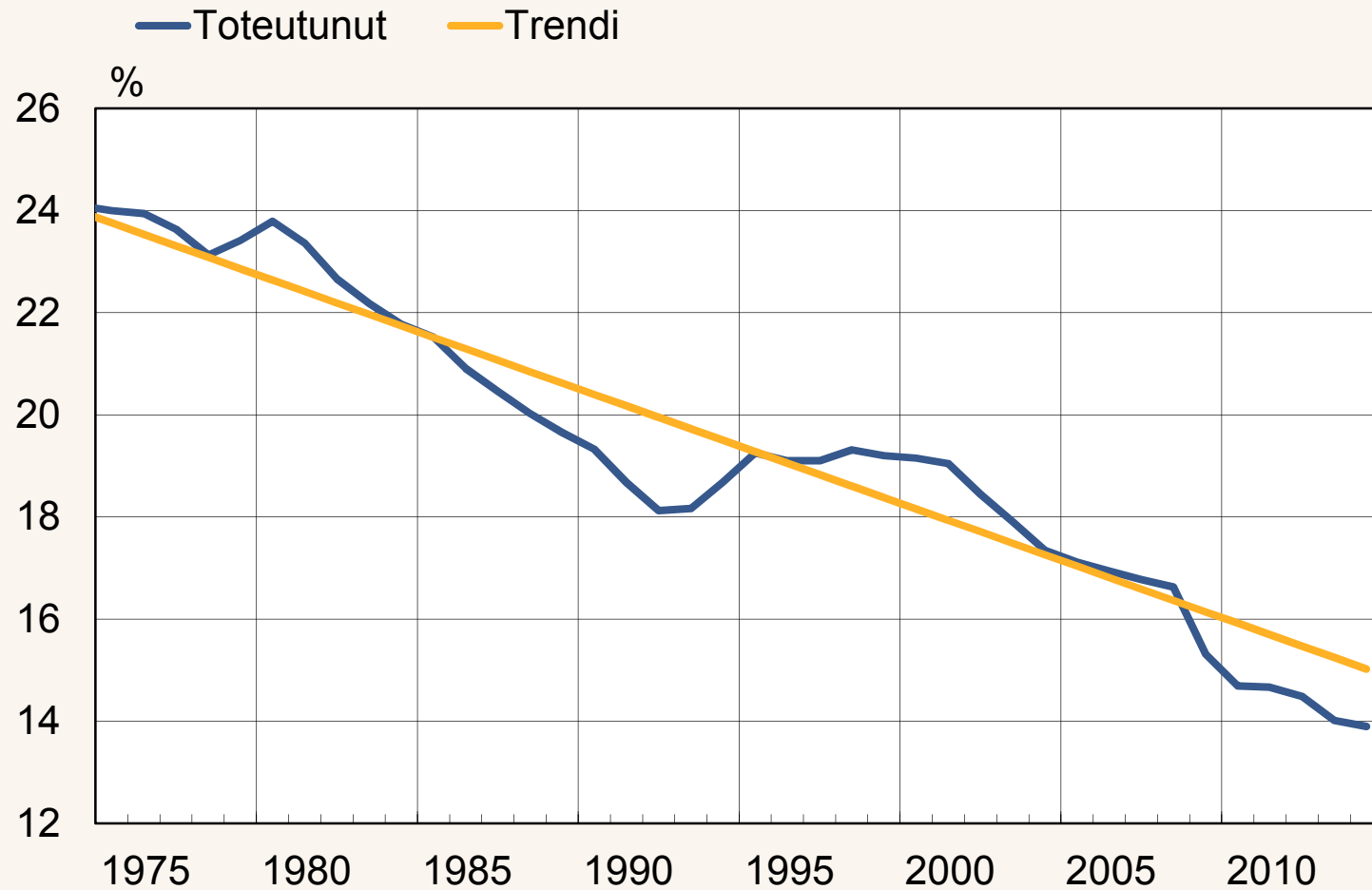

Miten arvioida kustannuskilpailukyvyn parantamisen tarvetta?

- Kilpailukyvyn mittarien muutokset jostain vertailuvuodesta eivät kerro paljon
- Kilpailukyvyn mittarien tasovertailut eivät kerro paljon
- Voidaan verrata kilpailukyvyn mittarien muutosta ulkoisen tasapainon mittarien muutokseen

Tehdasteollisuuden osuus työllisistä

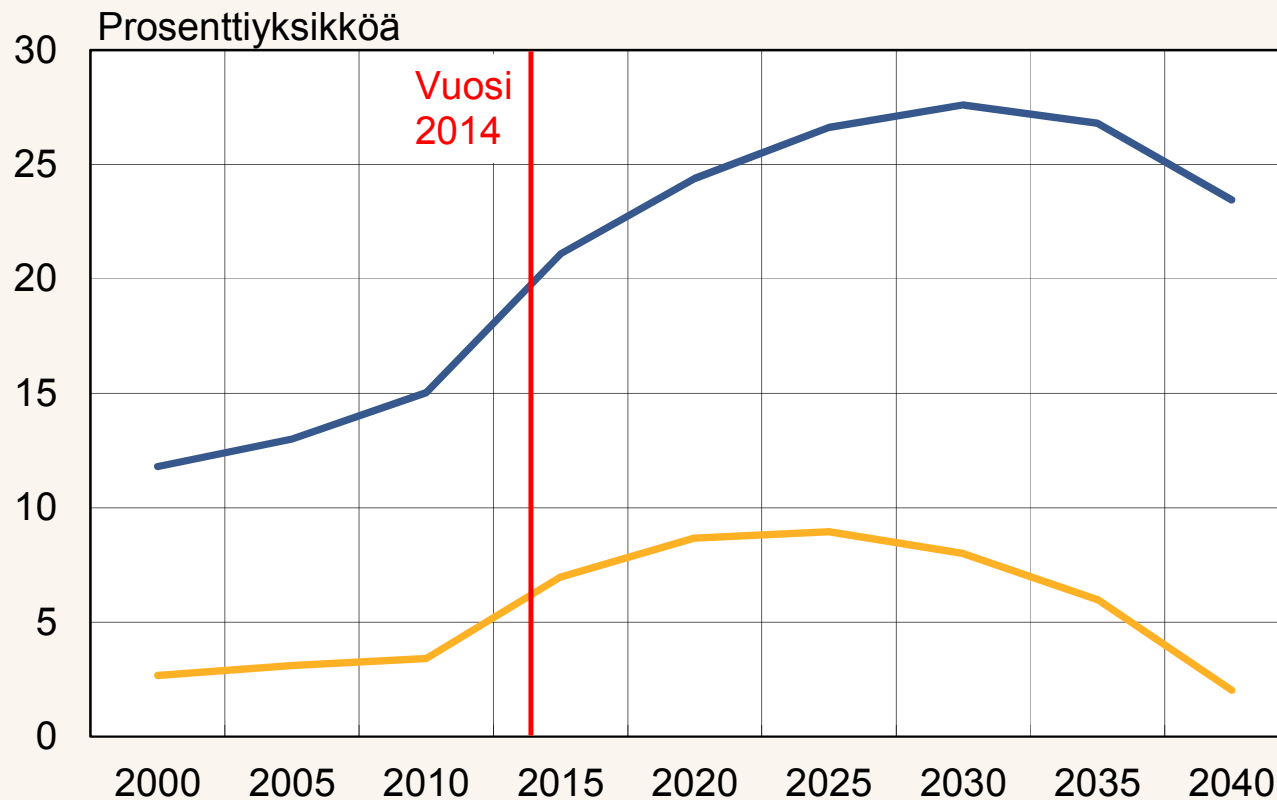
Lähteet: Tilastokeskus ja Suomen Pankin laskelmat.

31568

Vanhushuoltosuhte*

- Suomen poikkeama maailman keskiarvosta
- Suomen poikkeama kehittyneiden maiden keskiarvosta

*) Yli 64-vuotiaiden määrä suhteessa 20-64-vuotiaiden määrään. 31757

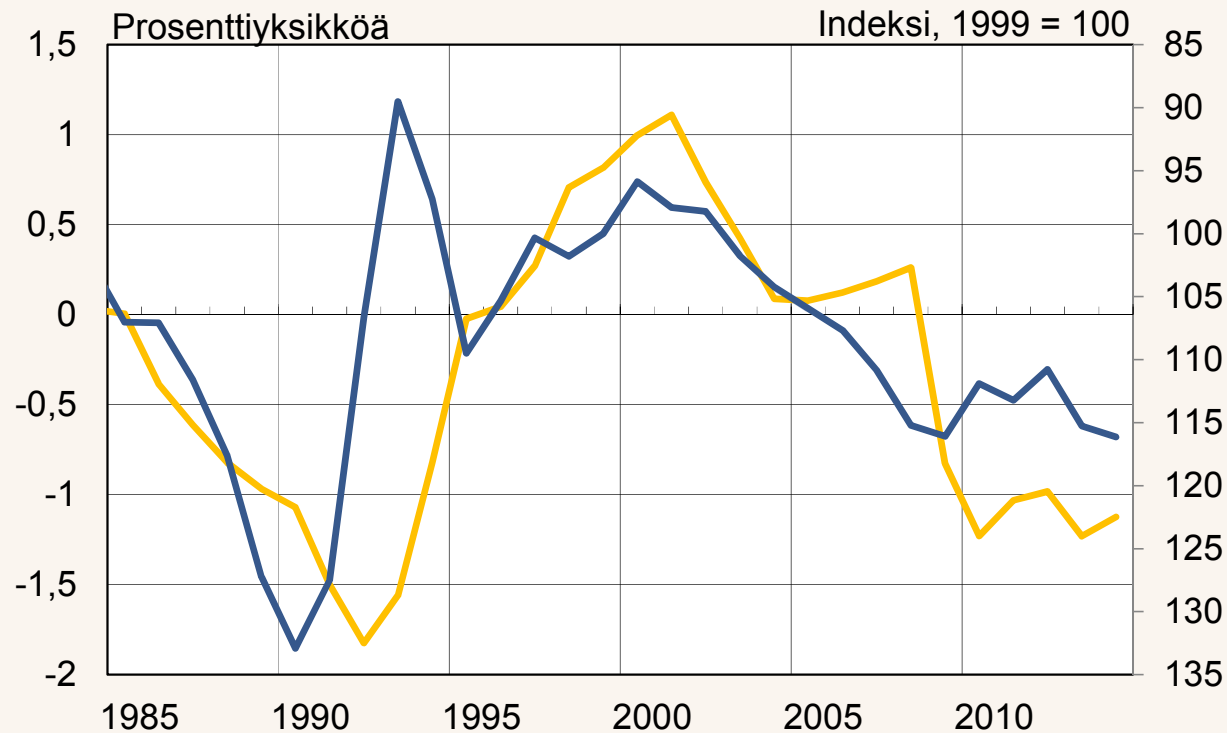
Lähteet: Yhdistyneet kansakunnat ja Suomen Pankin laskelmat.

Suhteelliset työkustannukset ja tehdasteollisuuden työllisyysosuus

Suhteelliset työkustannukset ja tehdasteollisuuden työllisyysosuus

- Tehdasteollisuuden osuus työllisistä, poikkeama trendistä (vasen asteikko)
- Työkustannusten taso suhteessa kauppakumppanimaihin* (käännetty oikea asteikko)

*) Palkansaajakorvaukset palkansaajaa kohti suhteessa kehittyneisiin maihin (DK, DE, IE, EL, ES, FR, IT, NL, AT, SE, UK, US, JP, NO) kauppapainoilla samassa valuutassa.

Lähteet: Macrobond, Reuters, Tilastokeskus ja Suomen Pankin laskelmat.

31568

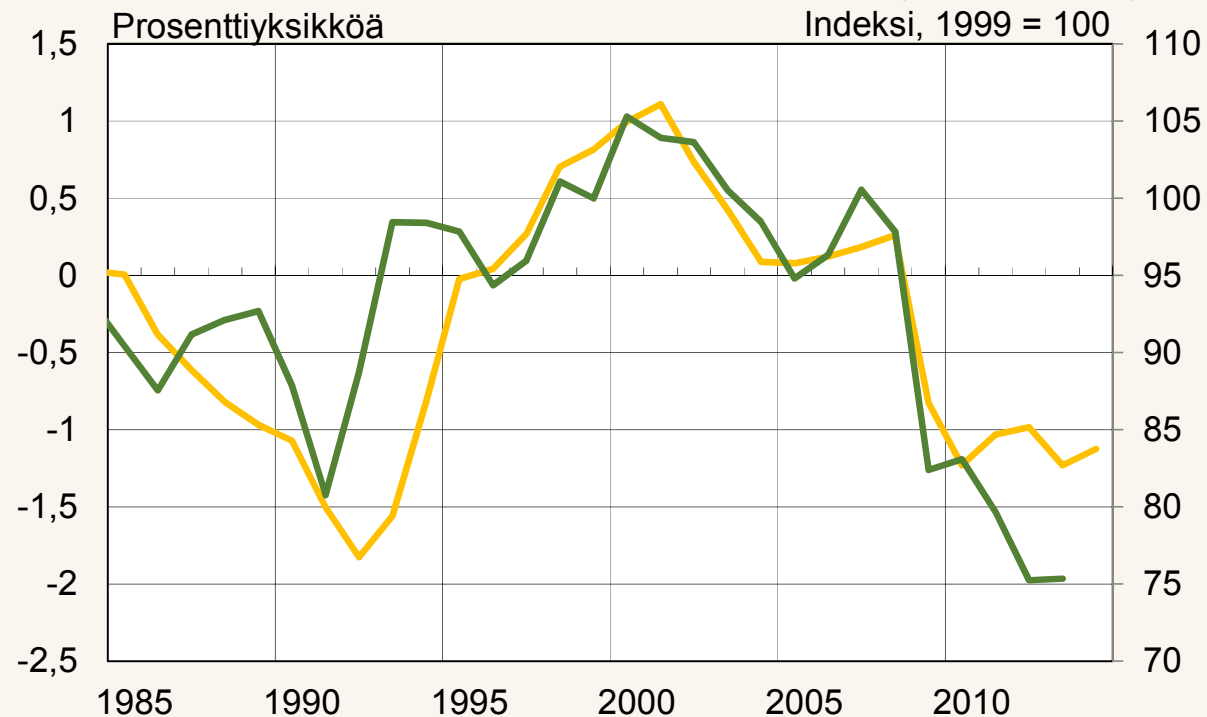

Tehdasteollisuuden suhteellinen kannattavuus ja työllisyysosuus

Tehdasteollisuuden suhteellinen kannattavuus ja työllisyysosuus

— Tehdasteollisuuden osuus työllisistä, poikkeama trendistä (vasen asteikko)

— Tehdasteollisuuden suhteellinen kannattavuus* (oikea asteikko)

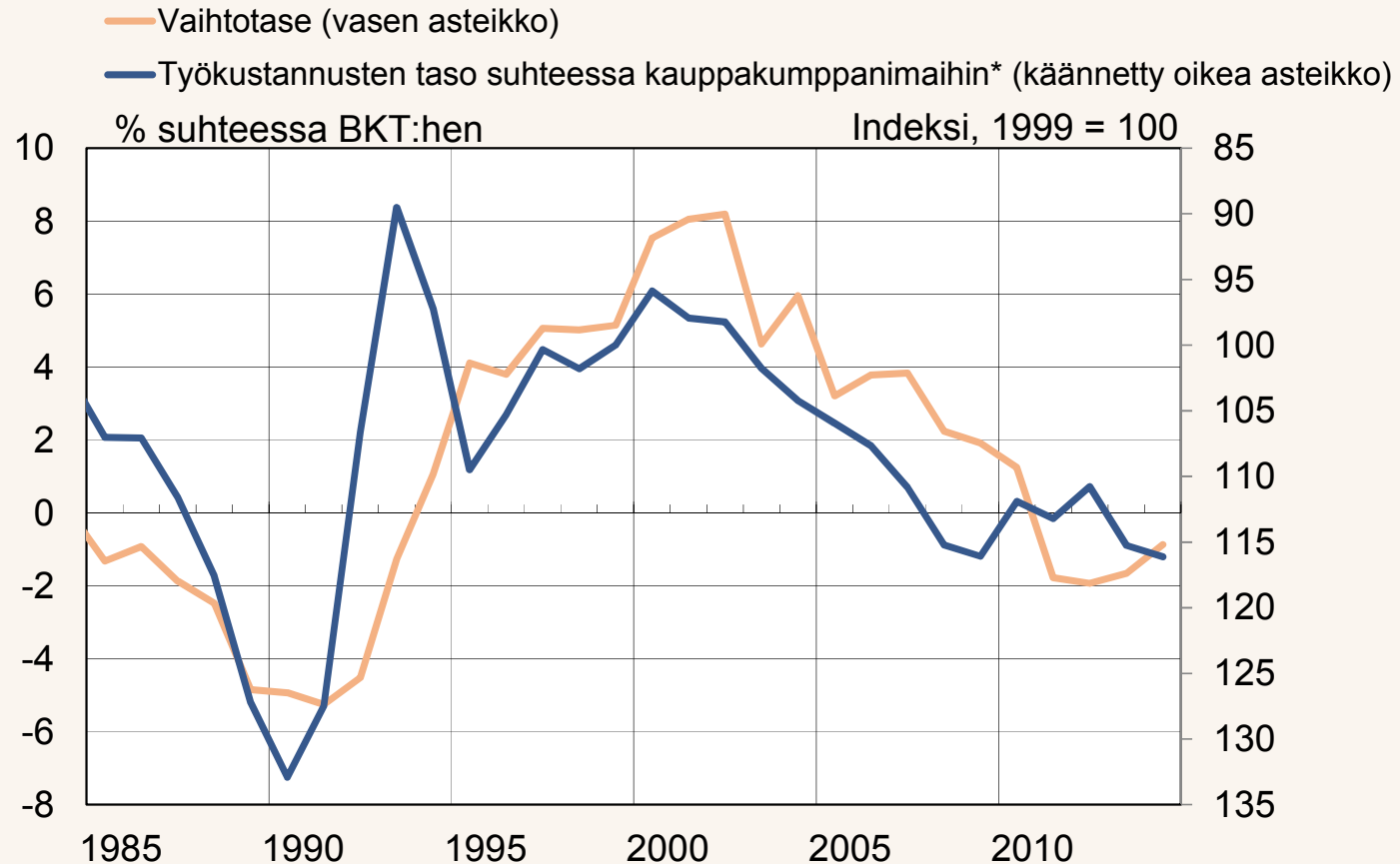

*) Arvonlisä jaettuna työkustannuksilla, Suomi suhteessa kehittyneisiin maihin (AT, BE, DE, DK, ES, FR, EL, IE, IT, NL, PT, SE, UK, US) Suomen ulkomaankaupan painoilla.

Lähteet: Macrobond, Reuters, Tilastokeskus ja Suomen Pankin laskelmat. 31568

Suhteelliset työkustannukset ja vaihtotase

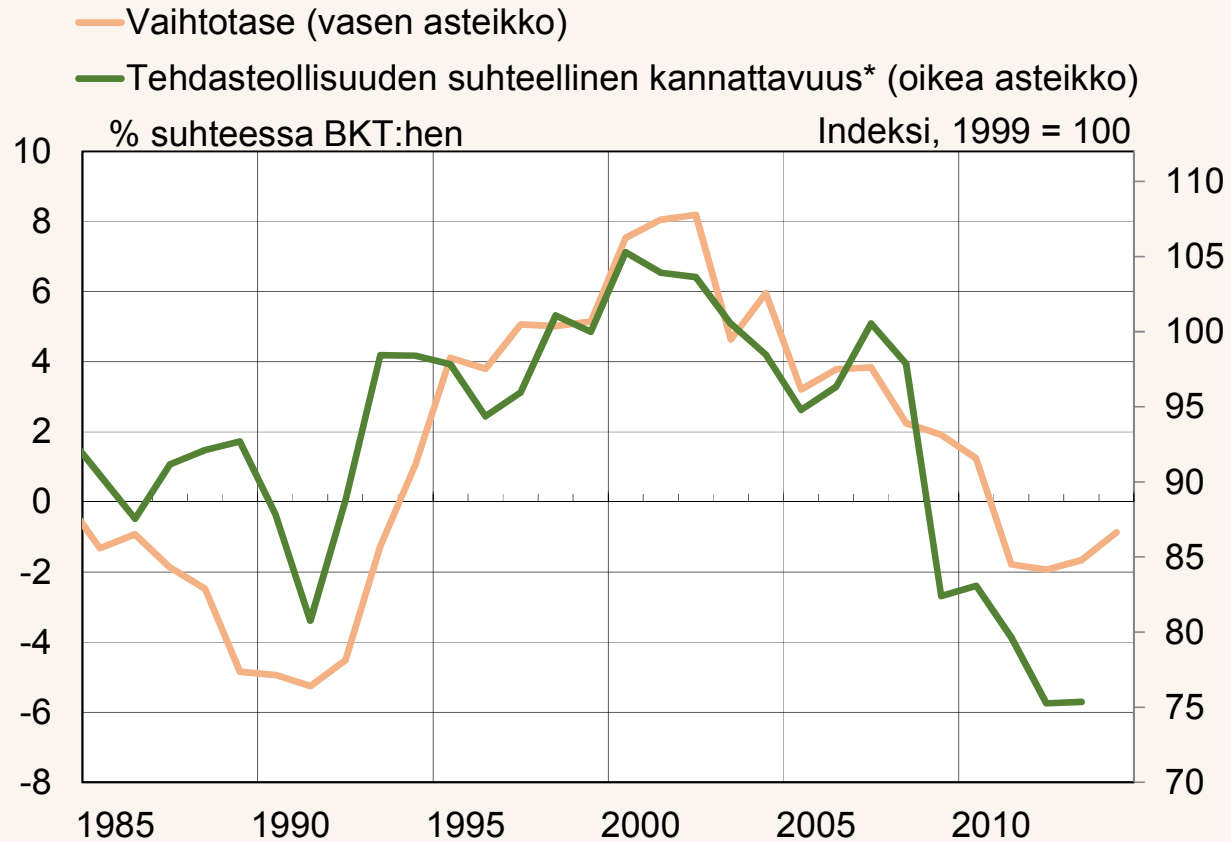
*) Palkansaajakorvaukset palkansaajaa kohti suhteessa kehittyneisiin maihin (DK, DE, IE, EL, ES, FR, IT, NL, AT, SE, UK, US, JP, NO) kauppapainoilla samassa valuutassa.

Lähteet: Macrobond, Reuters, Tilastokeskus ja Suomen Pankin laskelmat.

31568

Tehdasteollisuuden suhteellinen kannattavuus ja vaihtotase

*) Arvonlisä jaettuna työkustannuksilla, Suomi suhteessa kehittyneisiin maihin (AT, BE, DE, DK, ES, FR, EL, IE, IT, NL, PT, SE, UK, US) Suomen ulkomaankaupan painoilla.

Lähteet: Macrobond, Reuters, Tilastokeskus ja Suomen Pankin laskelmat.³¹⁵⁶⁸

Kustannuskilpailukyvyn palauttaminen

- ***Tarve alentaa yksikkötyökustannuksia suhteessa kauppakumppaneihin n. 10–15 %***
 - *Lisäisi vientiä ja työllisyyttä vientialoilla*
 - *Parantaisi tulonmuodostusta ja sitä kautta kestävästi työllisyyden edellytyksiä myös kotimarkkinatuotannossa*

- ***Maltilliset palkkaratkaisut kohentavat, mutta hitaasti***
 - *Tänä ja ensi vuonna ehkä noin ½ % vuodessa*

- ***Suomen hinta- ja kustannustason sopeuduttava suhteessa euroalueen keskiarvoon***
 - *Kustannuskilpailukyky rahaliiton sisällä menestyksen edellytys*
 - *Deflaation välttäminen rahaliiton laajuinen asia*

Kiitos!